

(INTERNATIONAL PEER-REVIEWED JOURNAL) **VOLUME : 3, ISSUE : 1**

સામવત્
E-JOURNAL

Part-I&II

ISSN : 2583 8334

SPECIAL ISSUE JANUARY : 2025

વિશેષાંક

ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ

ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર અને ધી. કે. એન. એસ. બી. એલ. આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ, ખેરાલુના સંયુક્ત ઉપક્રમે

યોજાયેલ રાષ્ટ્રીય પરિસંવાદમાં રજૂ થયેલ શોધપત્રો

Guest Editor

Dr. B. J. Chaudhari Dr. V. M. Parmar
Dr. S. B. Prajapati Dr. Vinubhai Chauhan

Published by Rangmati Publication, Jamnagar

International Peer-Reviewed Refereed Journal

Volum-3, Issue-1

Special Issue January-2025

SAMVAD E-JOURNAL

ISSN : 2583-8334

Guest Editor

Dr. B. J. Chaudhari Dr. V. M. Parmar

Dr. S. B. Prajapati Dr. Vinubhai Chauhan

The K. N. S. B. L. Arts and Commerce College, Kheralu

Published by : Rangmati Publication

<http://www.rangmatipublication.com>

Managing Editor

<p>Dr. N. L. Heda HoD and Associate Professor Department of Pure and Applied Physics University of Kota Kota - Rajasthan nlheda@uok.ac.in</p>	<p>Dr. Anand Kumar Department of Computer and Information Sciences J. R. Divyang State University, Chitrakoot- 210204, Uttar Pradesh anand_smsvns@yahoo.co. in</p>	<p>Dr. D. R. Chavda Assistant Professor Department of Commerce and Management Bhakta Kavi Narsinh Mehta University Junagadh - Gujarat dineshchavda@bknmu.edu.in</p>	<p>Dr. Rajendra Parmar Assistant Professor Department of Hindi Gujarat University Ahmedabad - Gujarat rrparmar@gujaratuniversity.ac.in</p>
---	--	---	--

Peer Review Committee/Referee

<p>Dr. Vishal Joshi Professor Department of History, Bhakta Kavi Narsinh Mehta University, Junagadh</p>	<p>Dr. Amarendra Kumar Arya Journalism and Mass Communication, Delhi College of Arts and Commerce, New Moti Bagh, Netaji Nagar, New Delhi, Delhi 110023</p>	<p>Jagdish Parmar Assistant Professor in Economics Government Arts College, Shree K. K. Shashtri Educational Campus, Maninagar (EAST) Ahmedabad</p>	<p>Dr. Sejal Soham Naik Assistant Professor in Chemistry V. S. Patel College of Arts and Science Bilimora. Navasari</p>
<p>Dr. Narendra Parmar Associate Professor in History Government Arts College Gandhinagar Gujarat</p>	<p>Dr. Sanjay Chotaliya Shree P N Pandya Arts College Lunawada, Dist. Mahisagar Gujarat</p>	<p>Dr. Umesh Kumar Associate Professor Department of Mass Communication and New Media Central University of Jammu, J & K</p>	<p>Dr. Rakesh Bhedi Assistant Professor Department of Sociology Saurashtra University Rajkot - Gujarat rdbhedi@sauuni.ac.in</p>

Advisory Committee

<p>Dr. Rajesh Kumar Paswan Associate Professor Centre of Indian Languages School of Language Literature and Culture Studies Jawaharlal Nehru University (JNU) Delhi</p>	<p>Dr. Himmat Bhalodiya Principal (Class-I) Gujarat Arts College, Dhanpur, Dist. Dahod Gujarat</p>	<p>Dr. K. K. Buddhbhatti Principal (Class-I) Government Science College, Mandvi, Dist. Kutch Gujarat</p>
---	--	--

પ્રમુખશ્રીના શુભાશિષ...

ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર અને ધી કે. એન. એસ. બી. એલ. આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ, ખેરાલુના ગુજરાતી વિભાગના સંયુક્ત ઉપક્રમે તા. ૦૩/૦૧/૨૦૨૫ ને શુક્રવારના રોજ “ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ” વિષય પર એક દિવસીય રાષ્ટ્રીય કક્ષાના પરિસંવાદનું આયોજન કરેલ છે. તે બદલ આ કોલેજના આચાર્યશ્રી ડૉ. બી.જે. ચૌધરી સાહેબ અને ગુજરાતી વિભાગના તમામ અધ્યાપકશ્રીઓને ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છાઓ પાઠવું છું. અમારી ભગીની સંસ્થાઓ આવી જ રીતે ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરે તેવા શુભાશિષ...

ખેરાલુ તાલુકા ઉત્તર વિભાગ કેળવણી મંડળ સંચાલિત સંસ્થાઓ...

1. ધી કે. એન. એસ. બી. એલ. આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ, ખેરાલુ
2. શ્રી એન.એસ. દેસાઈ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન
3. શ્રી એસ.ડી. ચૌધરી સાયન્સ કોલેજ
4. એમ. એસ. સી. કોલેજ
5. ડૉ. જસુભાઈ & તારાબેન & ડૉ. દિનેશભાઈ નર્સિંગ કોલેજ, ખેરાલુ
6. પી.જી.ડી.એમ.એલ.ટી. કોલેજ
7. મેનાબા જી. જે. પટેલ મા. અને ઉ. મા. વિદ્યાલય
8. માણેકબા એન્ડ ગીતાબા દેસાઈ પ્રાથમિક વિદ્યામંદિર
9. ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિ. અભ્યાસ કેન્દ્ર
10. મહિલા ઇનાત્રાલય

પ્રમુખશ્રી
માનસિંહભાઈ એન. દેસાઈ

ઉપપ્રમુખશ્રી,
ઘેમરભાઈ જે. પટેલ અને અશોકભાઈ એમ. દેસાઈ

મંત્રીશ્રી,
રામસિંગભાઈ ચૌધરી

કેમ્પસ ડાયરેક્ટરશ્રી,
ડૉ. ભીખાભાઈ ચૌધરી

આચાર્યશ્રીની કલમે...

ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર અને ધી કે. એન. એસ. બી. એલ. આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ, ખેરાલુના ગુજરાતી વિભાગના સંયુક્ત ઉપક્રમે તા. ૦૩/૦૧/૨૦૨૫ ને શુક્રવારના રોજ “ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ” વિષય પર એક દિવસીય રાષ્ટ્રીય કક્ષાના પરિસંવાદનું આયોજન કરેલ છે. આ રાષ્ટ્રીય પરિસંવાદમાં રજૂ થયેલ ૭૯ જેટલાં શોધપત્રો સંવાદ ઈ-જર્નલ પ્રકાશિત કરી આપના કરકમળમાં મૂકતા અત્યંત આંનદ અને ગૌરવની લાગણી અનુભવું છું.

અત્રેની સંસ્થા ખેરાલુ તાલુકા ઉત્તર વિભાગ કેળવણી મંડળ સંચાલિત અને હેમચંદ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણ સંલગ્ન ધી કે. એન. એસ. બી. એલ. આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ, ખેરાલુની સ્થાપના ઈ.સ. ૧૯૮૬ ના રોજ થઈ સામાજિક, શૈક્ષણિક અને આર્થિક રીતે પછાત આ વિસ્તારના વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ શિક્ષણની સાથે કોલેજમાં ઉપલબ્ધ ડિજિટલ ક્લાસરૂમ, સમૃદ્ધ પુસ્તકાલય, કોમ્પ્યુટર લેબ, વાંચનાલય, વિશાળ પ્લે-ગ્રાઉન્ડ જેવી અદ્યતન ભૌતિક સુવિધાઓનો લાભ મેળવી રહ્યા છે. તદ્દઉપરાંત વિદ્યાર્થીઓના સર્વાંગી વિકાસ માટે કોલેજમાં સપ્તધારા, ઉદીશા, N.S.S., N.C.C. IQAC, CWDC, ECO-CLUB જેવાં પ્રકલ્પો હેઠળ નિયમિત અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓથી કોલેજ ધબકતી રહે છે. આ કોલેજના અનેક તેજવી વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ હોદ્દા પર બિરાજમાન છે. તેમજ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓએ રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ વિવિધ રમતમાં નોંધપાત્ર સિદ્ધિ મેળવેલ છે. આ સિદ્ધિઓમાં એક વધારની સિદ્ધિરૂપે ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગરની આર્થિક સહાયથી “ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ” વિષય પર એક દિવસીય રાષ્ટ્રીય કક્ષાના પરિસંવાદનું આયોજન કરેલ છે.

પ્રસ્તુત પરિસંવાદનો ઉદ્દેશ ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિની મૂલ્યવાન જણસને સાચવી લેવાનો ઉપક્રમ છે. સાહિત્ય અને કલાક્ષેત્રે સદીઓથી સમૃદ્ધ વારસો ધરાવનાર પ્રદેશ એટલે આનર્ત પ્રદેશ. આ પ્રદેશમાં રાજ્યના બનાસકાંઠા, સાબરકાંઠા, અરવલ્લી, મહેસાણા, પાટણ જિલ્લાઓનો સમાવેશ થાય છે. આ પ્રદેશે હેમચંદ્રાચાર્ય જેવા રાષ્ટ્રીય ખ્યાતિ પ્રાપ્ત વિદ્વાન અને પન્નાલાલ પટેલ, ઉમાશંકર જોશી અને રઘુવીર ચૌધરી જેવા ઉત્તમ સર્જકો આપેલ છે તો સિદ્ધપુરના અસાઈત ઠાકર અને અન્ય કલાકારોના સંનિષ્ઠ પ્રયાસોથી ભવાઈ જેવી લોક નાટ્યકલાનો જન્મ અને ઉચ્છેર પણ આ જ ભૂમિમાં થયો છે. સોલંકીવંશ અને ચાવડાવંશના ઐતિહાસિક વારસાએ શિલ્પ સ્થાપત્ય ક્ષેત્રે પણ આ પ્રદેશને સમૃદ્ધિ પ્રદાન કરેલ છે. ત્યારે ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિના પરિપ્રેક્ષ્યમાં પરિસંવાદના વિષયનો અભ્યાસ અને સંશોધન કરાવવાનો આશય છે.

અહીં શોધાર્થીઓ અને અધ્યાપકશ્રીઓની સર્જનાત્મકતા અને ક્રિયાશીલતાને સંકોરવાનું કામ આ પરિસંવાદના માધ્યમથી ગુજરાતી વિભાગ દ્વારા કરવામાં આવેલ છે. તે બદલ સમગ્ર ટીમ અભિનંદનને પાત્ર છે. તેમજ આ પરિસંવાદમાં હાજર રહેનાર તજજ્ઞ વક્તાશ્રીઓ, અધ્યાપકશ્રીઓ, સંશોધનાર્થીઓ અને આ સામયિક તૈયાર કરવામાં મદદરૂપ થનાર ‘સંવાદ ઈ-જર્નલ’ના મુખ્ય સંપાદકશ્રી ડૉ. હીરજીભાઈ સિંચ તથા ગુજરાતી વિભાગના અધ્યક્ષશ્રી, ડૉ. વિનયકાન્ત એમ. પરમાર અને અધ્યાપકશ્રી ડૉ. શીતલબેન પ્રજાપતિ, ડૉ. વિનુભાઈ ચૌહાણનો હું હૃદય પૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરું છું.

ડૉ. બાબુભાઈ જે. ચૌધરી
આચાર્યશ્રી,

ધી કે.એન.એસ.બી.એલ. આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ, ખેરાલુ

આમુખ

ગુજરાતી લોકસાહિત્ય ક્ષેત્રે પ્રદેશ પ્રમાણે વિવિધ સંશોધક-સંપાદકોએ યોગદાન આપ્યું છે. અંગ્રેજોના આગમન પછી કંઠ પરંપરાના સાહિત્યના સંશોધનની એક શિસ્ત પ્રવર્તમાન બની. એ સમયે અંગ્રેજો અને પારસીઓ દ્વારા આ વિષય સંલગ્ન લોકસાહિત્યના સંપાદનો પ્રાપ્ત થયા. ત્યારબાદ ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદની સ્થાપના થતાં આ પ્રવૃત્તિને વેગ મળ્યો. લોકસાહિત્યના પર્યાય સમાન ઝવેરચંદ મેઘાણીનું આ ક્ષેત્રે પ્રદાન નોંધપાત્ર છે. એક યુનિવર્સિટી ન કરી શકે તેટલું મૂલ્યવાન કાર્ય મેઘાણીએ એકલા હાથે કર્યું છે. મેઘાણીએ લોકસાહિત્યના ક્ષેત્રે જે કેડી કંડારી એ એમના અનુગામીઓ દ્વારા રાજમાર્ગ બને છે. મેઘાણીએ સૌરાષ્ટ્રના લોકસાહિત્યને ગ્રંથસ્થ કરવા માટે વૈજ્ઞાનિક સંશોધન પદ્ધતિનો વિનિયોગ કર્યો છે. એજ રીતે કચ્છના લોકસાહિત્યને સંપાદિત કરવામાં દુલેરાય કાલાણીનું પ્રદાન નોંધપાત્ર છે. દક્ષિણ ગુજરાતના લોકસાહિત્યનું સંશોધન સંપાદન કરવામાં જયાનંદ જોષી, શંકરભાઈ તડવી, ડાહ્યાભાઈ વાઢું વગેરેએ મહત્વની ભૂમિકા અદા કરી છે. એ જ રીતે ઉત્તર ગુજરાતના લોકસાહિત્યનું સંશોધન સંપાદન કરવામાં ડૉ. અમૃત પટેલ, ડૉ.ભગવાનદાસ પટેલ, મહંત રણેલકર, જયંતિલાલ દવેનું પ્રદાન ધ્યાનપાત્ર રહ્યું છે. તો આ સંદર્ભે ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર અને ધી કે. એન. એસ. બી. એલ. આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ, ખેરાલુના ગુજરાતી વિભાગના સંયુક્ત ઉપક્રમે તા. ૦૩/૦૧/૨૦૨૫ ને શુક્રવારના રોજ “ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ” વિષય પર એક દિવસીય રાષ્ટ્રીય કક્ષાના પરિસંવાદનું આયોજન કરેલ છે.

પ્રસ્તુત પરિસંવાદનો ઉદ્દેશ ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિની મુલ્યવાન જણસને સાચવી લેવાનો ઉપક્રમ છે. સાહિત્ય અને કલાક્ષેત્રે સદીઓથી સમૃદ્ધ વારસો ધરાવનાર પ્રદેશ એટલે આનર્ત પ્રદેશ. આ પ્રદેશમાં રાજ્યના બનાસકાંઠા, સાબરકાંઠા, અરવલ્લી, મહેસાણા, પાટણ અને ગાંધીનગર જિલ્લાઓનો સમાવેશ થાય છે. આ પ્રદેશે હેમચંદ્રાચાર્ય જેવા રાષ્ટ્રીય ખ્યાતિ પ્રાપ્ત વિદ્વાન અને પન્નાલાલ પટેલ, ઉમાશંકર જોશી અને રઘુવીર ચૌધરી જેવા ઉત્તમ સર્જકો આપેલ છે તો સિદ્ધપુરના અસાઇત ઠાકર અને અન્ય કલાકારોના સંનિષ્ઠ પ્રયાસોથી ભવાઈ જેવી લોક નાટ્યકલાનો જન્મ અને ઉછેર પણ આ જ ભૂમિમાં થયો છે. સોલંકીવંશ અને ચાવડાવંશના ઐતિહાસિક વારસાએ શિલ્પ સ્થાપત્ય ક્ષેત્રે પણ આ પ્રદેશને સમૃદ્ધિ પ્રદાન કરેલ છે. ત્યારે ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિના પરિપ્રેક્ષ્યમાં પરિસંવાદના વિષયનો અભ્યાસ અને સંશોધન કરાવવાનો આશય છે.

આ પરિસંવાદમાં ગુજરાતની વિવિધ યુનિવર્સિટી સંલગ્ન કોલેજોના ગુજરાતી વિષયના અધ્યાપકશ્રીઓ તથા સંશોધનાર્થીઓ તેમના શોધપત્રો રજૂ કરી રહ્યા છે જે આ સામયિકમાં પ્રકાશિત કરતા હું અને મારો ગુજરાતી વિભાગ ગૌરવ અને આનંદની લાગણી અનુભવીએ છીએ.

ખેરાલુ તાલુકા ઉત્તર વિભાગ કેળવણી મંડળ સંચાલિત અને હેમચંદ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણ સંલગ્ન ધી કે.એન.એસ.બી.એલ. આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ, ખેરાલુની સ્થાપના ઈ.સ. ૧૯૮૬ના રોજ થઈ સામાજિક, શૈક્ષણિક અને આર્થિક રીતે પછાત આ વિસ્તારના વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ શિક્ષણની સાથે કોલેજમાં ઉપલબ્ધ ડીજીટલ ક્લાસરુમ, સમૃદ્ધ પુસ્તકાલય, કોમ્પ્યુટર લેબ, વાંચનાલય, વિશાળ પ્લે-ગ્રાઉન્ડ જેવી અદ્યતન ભૌતિક સુવિધાઓનો લાભ મેળવી રહ્યા છે. તદ્દઉપરાંત વિદ્યાર્થીઓના સર્વાંગી વિકાસ માટે કોલેજમાં સપ્તધારા, ઉદ્દીશા, N.S.S., N.C.C., IQAC, CWDC, ECO-CLUB જેવાં પ્રકલ્પો હેઠળ નિયમિત અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓથી કોલેજ ધબકતી રહે છે. આ કોલેજના અનેક તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓ ઉચ્ચ હોદ્દા પર બિરાજમાન છે. તેમજ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓએ રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ વિવિધ રમતમાં નોંધપાત્ર સિદ્ધિ મેળવેલ છે.

આ પરિસંવાદમાં હાજર રહેનાર તજજ્ઞ વક્તાશ્રીઓ, અધ્યાપકશ્રીઓ, સંશોધનાર્થીઓ અને આ સામયિક તૈયાર કરવામાં મદદરૂપ થનાર પ્રિય મિત્ર ડૉ. હીરજી સિંચ તથા વિભાગના અધ્યાપકશ્રી ડૉ. શીતલબેન પ્રજાપતિ, ડૉ. વિનુભાઈ ચૌહાણ તથા આચાર્યશ્રી ડૉ. બી. જે. ચૌધરી સાહેબશ્રીનો હું હૃદય પૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરુ છું.

ડૉ. વિનયકાન્ત એમ. પરમાર
અધ્યક્ષશ્રી, ગુજરાતી વિભાગ
ધી કે.એન.એસ.બી.એલ. આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ, ખેરાલુ

અનુક્રમણિકા

ભાગ - 1

1. “ચંપાની કળીઓમાં કસ્તુરી” માં ઉત્તર ગુજરાતના કડવા પાટીદારોની લોકસંસ્કૃતિ, ડૉ. વિનયકાન્ત પરમાર...01
2. લોકનાટ્ય ભવાઈની વિશેષતાઓ ડૉ. શીતલબેન બી. પ્રજાપતિ...04
3. કંઠસ્થ પરંપરા સાહિત્ય સંશોધન - સંપાદનક્ષેત્રે ભગવાનદાસ પટેલનું પ્રદાન, ડૉ. વિનુભાઈ એલ. ચૌહાણ...07
4. રાજા કુમારપાલના જીવનમાં હેમચંદ્રાચાર્યનો પ્રભાવ, ડૉ.રઘુભાઈ કાનજીભાઈ પટેલ...09
5. ઉત્તર ગુજરાતનાં આદિવાસી સમાજની લોકસંસ્કૃતિ, ડૉ. સંજીવની એસ.સુવેરા...11
6. ઉત્તર ગુજરાતના ડુંગરી ભીલોની લોકવાર્તાઓ, ડૉ. ભરત સોલંકી...14
7. ઉત્તર ગુજરાતની વિશિષ્ટ લોકકલા ભવાઈ, ડૉ. રૂપેશભારતી આર. ગોસ્વામી...16
8. ભવાઈનો ઇતિહાસ અને ઉત્તર ગુજરાતની ભવાઈ, ડૉ. મનીષ બી. ચૌધરી...21
9. ઉત્તર ગુજરાતનું લઘુ લોકસાહિત્ય: પરિચય અને મૂલ્યાંકન, ડૉ.ભરતકુમાર કે. પરમાર...27
10. આદિવાસી લોકસાહિત્યના સમર્થ સંશોધક-સંપાદક: ડૉ. ભગવાનદાસ પટેલ, ડૉ. રીપલબેન બી. પટેલ...32
11. ઉત્તર ગુજરાતના રાવત સમાજના લોકગીત અને લગ્નગીત, ડૉ.અબ્બાસઅલી એચ. સુથાર...35
12. ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય, ડૉ. જયેશકુમાર ઈશ્વરભાઈ પટેલ, પ્રો. ધ્રુવેશકુમાર ચીમનભાઈ પટેલ...39
13. ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ, ડૉ.આનંદીબેન એમ. મકવાણા...42
14. ઉત્તર ગુજરાતની ભવાઈકલા : ગઈકાલ અને આજ, ડૉ. અમિતા પંચાલ...43
15. ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને સંસ્કૃતિ Dr. CHETANA PRATAPSINH ZALA...49
16. ઉત્તર ગુજરાતની કહેવતો અને રૂઢિપ્રયોગો, Dr. Nareshbhai Bachubhai Bhuriya, ...55
17. ઉત્તર ગુજરાતની ભવાઈ કલા, ડૉ. નિલમબેન શિવરામભાઈ પટેલ...62
18. ઉત્તર ગુજરાતના લોકસાહિત્ય ક્ષેત્રે ભગવાનદાસ પટેલનું પ્રદાન, ડૉ. સોનલબેન અમૃતલાલ પટેલ...68
19. ઉત્તર ગુજરાતની ભવાઈ કલા, ડૉ. હેતલબહેન મુકેશભાઈ ચૌધરી...71
20. કચ્છ અને ભવાઈનો નાતો, ડૉ. દેવેન્દ્ર પી. ગોસ્વામી...73
21. ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોક સંસ્કૃતિની જાળવણી સંદર્ભે અધ્યાપકની ભૂમિકા, ડૉ. બિન્દુબેન અનંતરાય મહેતા...76
22. ઉત્તર ગુજરાતના કડવા પાટીદાર સમાજનાં લગ્નગીતો, ડૉ. ઝંઝાબેન બી. પટેલ...80
23. ઉત્તર ગુજરાતના ભીલ આદિવાસીઓના મરણોત્તર વિધિ-વિધાનો, ડૉ. નમ્રતા કાંતિલાલ મકવાણા...85
24. ઉત્તર ગુજરાતના લોકસાહિત્ય સંશોધક : ડૉ. પ્રેમજી પટેલ, ડૉ. મુકેશપુરી એચ.સ્વામી, ...88
25. પાટણના સંતશ્રી પદ્મનાભજી ભગવાનનો લોકમેળો : રેવડિયા મેળો, ડૉ. ભાવેશ કે. પ્રજાપતિ...93
26. થરાદ તાલુકાના લગ્નગીતોમાં મારવાડી અને અંગ્રેજી શબ્દોનો વિનિયોગ, ડૉ. રતિલાલ કા. રોહિત...96
27. ઉત્તર અને મધ્ય ગુજરાતમાં લગ્નપ્રસંગે ગવાતાં 'ફટાણાં'માં જોવા મળતાં સામ્ય-ભેદો, ડૉ. મહેન્દ્રસિંહ આઈ. ડાભી...100
28. બનાસકાંઠા જિલ્લાની વિચરતી જાતિ 'બજાણીયા જાતિ' : એક અભ્યાસ, ડૉ. પ્રતીક્ષા એમ. પરમાર...105
29. ઉત્તર ગુજરાતની કહેવતો અને રૂઢિપ્રયોગ, પંચાલ વૈશાલીબેન ત્રિકમલાલ...108
30. વઢિયારનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ, ડૉ જગદીશ કે રણોદરા...111
31. વઢિયાર પંથકના હાલરડાં, સ્નેહલબહેન ગુલાબભાઈ સાંસલા...115

32. ઉત્તર ગુજરાતના સંનિષ્ઠ સંપાદક: અમૃત પટેલ, *પરમાર રોશની રમેશભાઈ...121*
33. મહેસાણા-પાટણ પ્રદેશની અનુસૂચિત જાતિઓમાં ગવાતા 'મરસિયા', *પંચાલ કિંજલ સુરેશકુમાર...123*
34. ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ, *દેસાઈ અલ્પેશકુમાર સાંકાભાઈ... 127*
35. ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય, *રાઠોડ નિલમબેન ધુળાભાઈ...130*
36. ઉત્તર ગુજરાતના લોકસાહિત્યની વિરાસતને જાળવનાર સંપાદક - પ્રેમજી પટેલ, *પટેલ આલિષા અશ્વિનકુમાર ...133*
37. *ઉત્તર ગુજરાતની લોકકથામાં સમય, સમાજ અને વચન : એક અભ્યાસ, ડૉ. હરેશ પરમાર..135*
38. ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોક સંસ્કૃતિ, *વાઘેલા કિરણબેન જયંતિલાલ...137*
39. ઉત્તર ગુજરાતની 'બોધરા કૂવાની બીબડીઓ' લોકવાર્તાનો સમીક્ષાત્મક અભ્યાસ, *પરમાર બિન્દુકુમારી અમૃતલાલ...139*
40. વાગડપંથકનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ, *રબારી મોતીભાઈ ગોવિંદભાઈ...141*

ભાગ - 2

41. ઉત્તર ગુજરાતના ભવાઈ વેશોમાં લોકદર્શન, *નિશાબેન ડી. સુતરીયા ...146*
42. વઢીયાર પંથકનું લોકજીવન અને લોક-સંસ્કૃતિ, *વણકર રેણુકા એમ...150*
43. આદિવાસી સંસ્કૃતિ : નૃત્ય અને વેશ કળા સંપદા, *ચૌધરી પિનલબેન કાન્તીભાઈ...153*
44. માનવીની ભવાઈમાં ગાજતા લોકસાહિત્યના સૂર, *પરમાર ગીતાંજલી ધીરજભાઈ...157*
45. ઉત્તર ગુજરાતનું ભવાઈ લોક દર્શન, *પ્રજાપતિ કિંજલ કુમાર આર...160*
46. ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ, *Prajapati Bijalben Rohitbhai...163*
47. ખેડબ્રહ્મા તાલુકાના આદિવાસીઓની લોકસંસ્કૃતિ, *પરમાર મુકેશભાઈ બળવંતભાઈ...165*
48. ઉત્તર ગુજરાતની ભવાઈ કલા, *ઠાકોર મેઘનાબેન શિવાજી...168*
49. ઉત્તર ગુજરાતના લોકસંપાદકો, *અસારી પિનલકુમાર કાંતિલાલ...173*
50. ઉત્તર ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વૈભવ, *ચૌહાણ સુનિલકુમાર જગદીશભાઈ, ...177*
51. ઉત્તર ગુજરાતના વિધિ-વિધાનો અને પરંપરાઓ, *ચૌધરી રાજકુમાર બી., ...179*
52. ઉત્તર ગુજરાતની ભવાઈકલા, *વાઘેલા ભરતકુમાર જયંતીલાલ...181*
53. લોકસાહિત્યમાં લોકજીવનને ઉજાગર કરતા લોકગીતનું પ્રદાન, *કૂલદીપ એસ. શ્રીમાળી, નિશાબેન ડી. સુતરીયા...186*
54. ઉત્તર ગુજરાતી ભવાઈ કલા, *જાદવ દિવ્યાબેન પ્રવીણભાઈ...189*
55. ઉત્તર ગુજરાતના શિલ્પ-સ્થાપત્યો વિશેના ગ્રંથો-એક અભ્યાસ, *વિધિ પટેલ ...191*
56. ઉત્તર ગુજરાતનાં આદિવાસીઓનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ, *મુકુલભાઈ કે. ભાંડવા...194*
57. ઉત્તર ગુજરાતના લોકસાહિત્ય સંશોધકો - સંપાદકો, *ભૂમિકાબેન એ. પટેલ, ડૉ. વિષ્ણુભાઈ બી. પટેલ...199*
58. સાગરકાંઠાના લોકોનું લોકસાહિત્ય, *અશ્વિન વી. વાઢેળ...204*
59. ઉત્તર ગુજરાતના લોક સાહિત્યના સંશોધકો- સંપાદકો, *પટેલ કેતનકુમાર ઈશ્વરલાલ...207*
60. ઉત્તર ગુજરાતની ભવાઈ કલા, *રબારી સુરેખાબેન જેઠાભાઈ...209*
61. ઉત્તર ગુજરાતની ભવાઈકલા, *ઠાકોર પિન્કીબેન વેણાજી...211*

62. ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ, *ગામીત મનિકાબેન જે* ...214
63. ઉત્તર ગુજરાતના આદિવાસીનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ, *ડાબી મમતાબેન જગદીશભાઈ*...218
64. ઉત્તર ગુજરાતની લોકસંસ્કૃતિ અને લોકસાહિત્યનો ગ્રંથ: 'બનાસકાંઠાના લોકસંસ્કાર અને લોકવાણી', *છૈયા કિશનકુમાર પી*...220
65. 'સરસ્વતીને કાંઠે' લોકકથાઓમાં પ્રગટ થતો લોકસમાજ અને લોકસંસ્કૃતિ, *ગોહેલ સ્નેહા પ્રવીણભાઈ*...224
66. ઉત્તર ગુજરાતની ભીલી સભ્યતા અને સંસ્કૃતિ, *સેંગર સેજલ મહેન્દ્રભાઈ*...228
67. સાબરકાંઠા વિસ્તારની શક્તિપૂજા અને ગરબા: અરવિંદભાઈ પટેલ, *પંચાલ વિજય. એમ* ...232
68. લોકસાહિત્ય અને ઉત્તર ગુજરાતના સર્જકોનો પરિચય: ૧૯૦૧ થી ૧૯૩૦, *અજયસિંહ જગતસિંહ રાજપૂત*...236
69. ઉત્તર ગુજરાતના સાબરકાંઠાના આદિવાસીઓનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિ, *ગરાસિયા પ્રેમદાસ બસંતીલાલ, માર્ગદર્શક ડૉ. મંજુ કે. ખેર*, ...239
70. ઉત્તર ગુજરાતનું સંપાદિત લોકસાહિત્ય, *પ્રિતી ટી. ચૌધરી*...241
71. ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય, *SHITALBEN DHANJIBHAI PARMAR*...243
72. ઉત્તર ગુજરાતનાં જૂના લોકગીતની સમીક્ષા, *હેમાંગી નરેન્દ્ર શ્રીમાળી*...246
73. 'તમે જોજો રે...' - 'સંતશ્રી ભવાનીદાસ', *ડૉ. વિજય કે. જાદવ*...249
74. ઉત્તર ગુજરાતની ભવાઈકલા, *સોલંકી ઉર્વિશકુમાર ભાનુપ્રસાદ* ...
75. ભાતીગળ જગતમાં ઉત્તર ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય અને લોકસંસ્કૃતિની આગવી ઓળખ, *કુમારખાણિયા હેતલબેન ભાણજીભાઈ*...256
76. મેવાસ પંથકનાં લગ્નગીતો, *જેતસીભાઈ છગનભાઈ રાઠોડ*...261
77. ઉત્તર ગુજરાતની વિચરતીજાતિનું લોકસાહિત્ય અને લોક સંસ્કૃતિ, *રબારી મેઘાબેન વાઘજીભાઈ*...265
78. લોકસાહિત્યમાં ઉત્તર ગુજરાતના સર્જકોનું પ્રદાન, *ધમલાત ઉર્મિબહેન રમેશભાઈ*...267
79. કૃષક સમાજ તથા ગ્રામીણ લોકગીત, *સુતરિયા કૈલાસબહન કરશનભાઈ*...272

